

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА
ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

22 листопада 2022 р.

м. Суми

Єгорова О. В.	87
МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	
Кравченко М. В.	89
ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	
Кравченко М. В.	91
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	
Приходько І. П.	94
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	
Приходько Є. І.	96
УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	
Собчишин В. М., Драчук С. О.	99
ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА: НАЛЕЖНІСТЬ ДО ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ ДЖЕРЕЛ САНАЦІЇ	
Сорока І. М.	101
ПРО ДЕЯКІ НАПРЯМИ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Східницька Г. В., Кондратюк К. В.	103
КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Ткаль Я. С.	106
ЯКІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	
Чумак В. Д., Тараненко О. О.	108
УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	
Li Wei	111
RESEARCH ON THE INCENTIVE MODEL OF UNIVERSITY TEACHERS АКАДЕМІЧНА ПЛАТФОРМА № 5	
Облік та надання впевненості зі сталого розвитку, звітність зі сталого розвитку	
Беспала А. В.	115
ДОХОДИ АГРАРНИХ ВИРОБНИКІВ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ПОРІВНЯННЯ	
Бельчик Ю. В.	118
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ НЕФІНАНСОВИХ АКТИВІВ БЮДЖЕТНИМИ УСТАНОВАМИ	

Черненко Ксенія Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент
Полтавський державний аграрний університет

ВИМІРЮВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Трансакційні витрати (англ. transaction cost) включають витрати на одержання необхідної інформації про ціни та якість товарів, а також витрати, пов'язані з веденням переговорів, оформленням контрактів та укладенням угод, контролем за їх виконанням і юридичним захистом прав власника у разі їх порушення.

Збільшення масштабів фірми шляхом включення до її складу сполучених виробництв веде до зниження трансакційних витрат. Проте паралельно через збільшення розмірів фірми і ускладнення її структури починають зростати витрати на управління. Оптимальний розмір фірми буде досягнуто тоді, коли економія від скорочення трансакційних витрат, пов'язана з подальшим збільшенням фірми, виявиться рівною додатковим витратам на управління [1].

Таблиця 1 - Проблеми вимірювання трансакційних витрат в економіці України

Проблема	Наслідки
1	2
Відсутність чіткого переліку елементів трансакційних витрат, які складають трансакційний сектор.	Складність вимірювання трансакційного сектора економіки.
Орієнтація більшості методик з оцінки трансакційних витрат на використання методу порівняльного аналізу.	Складність визначення загального розміру трансакційних витрат в грошовому вираженні.
Відсутність чіткої та загальноприйнятої класифікації трансакційних витрат, застосування різних класифікаційних ознак при створенні класифікацій та різних критеріїв віднесення трансакційних витрат до тієї чи іншої групи в бухгалтерській та фінансовій звітності.	Проблема визначення собівартості робіт та послуг із значною питомою вагою трансакційних витрат, відповідні складності щодо визначення розміру податку на прибуток на підприємствах, значну частину витрат яких складають трансакції.
Певна неузгодженість теоретичних підходів з розподілу трансакційних та трансформаційних витрат.	Неточний розмір реальної величини витрат, виникнення подвійного рахунку при підсумуванні окремих видів, оскільки їх певну частину можна віднести як до трансформаційних, так і до трансакційних (Наприклад: витрати на інформаційне забезпечення технологічного процесу).
Проблема наявності, збору та аналізу статистичних даних – необхідні для оцінки трансакційних витрат показники або відсутність взагалі, або їх збір державними статистичними органами здійснюється дуже узагальнено.	Інформація, яка містить отримані статистичні дані, досить часто запізнюється або не знаходиться в загальному доступі, а її одержання пов'язане з певними труднощами.

Продовження таблиці 1

1	2
Інформація, яка надається у офіційній статистичній звітності є узагальненою за видами економічної діяльності.	Відповідно це не дає змоги виділення трансакційних видів діяльності у окремих галузях та секторах економіки та викликає певні труднощі вимірювання трансакційного сектора економіки.
Неприспосованість до умов України наявних методик оцінки трансакційних витрат, розроблених для розвинених країн чи країн, що розвиваються, але мають інші траєкторії розвитку.	Необхідність адаптації існуючих методик вимірювання трансакційних витрат з урахуванням діючих нормативно-правових положень та вітчизняних стандартів обліку витрат.
Висока питома вага тіньового сектора економіки України, який за приблизним підрахунком складає від 50% до 70% ВВП.	Відповідно від 50% до 70% трансакційних витрат залишаються недооціненими.
Характер трансформацій в економічному устрої суспільства, що може сприяти як зменшенню, так і збільшенню трансакційних витрат.	Формація певних норм зменшує трансакційні витрати, а стихійне реформування ринкових відносин - збільшує. Відповідно трансакційні витрати сприяють зменшенню чи збільшенню загальних витрат в економіці.
Відсутність чіткого механізму специфікації прав власності в Україні. Нерівномірний розподіл прав власності та слабка специфікація цих прав.	Відсутність механізмів виконання контрактів, оскільки існують певні умови ухилення від їх здійснення; однак в окремих випадках збільшення трансакційних витрат сприяє творенню правил (інститутів), які ці витрати зменшують.
Поступова зміна як галузевої структури національної економіки, так відповідно і структури даних, які збираються.	Складність або неможливість проаналізувати динаміку відповідних показників та співставити їх за роками та секторами економіки.
Виникнення нових видів трансакційних витрат, що пов'язано із розвитком суспільно-економічних відносин.	Складнощі співставлення окремих видів трансакційних витрат в економіці в цілому та труднощі виявлення їх динаміки в окремих секторах.

Розробка Стрижак О.О. [2]

Основними вимогами до джерел інформації про трансакційні витрати є:

- порівнянність (надання можливості порівняння показників з прогнозними показниками за різні періоди та відповідно до різних суб'єктів однієї галузі);
- об'єктивність і достовірність (забезпечення достовірною інформацією, яка об'єктивно відображає досліджувані явища та процеси);
- повнота (надання інформації, необхідної не тільки для констатації досягнутого рівня, а й для виявлення причин, які вплинули на результати виконання прогнозних завдань, що відіграє важливу роль при прийнятті управлінських рішень);
- доступність (інформація має бути доступною для сприйняття різними групами користувачів та аналітиків, бути однозначною, чіткою і без зайвої деталізації).

Подані вимоги дають змогу сферам відповідальності більш оперативно приймати рішення та більш ефективно здійснювати аналіз трансакційних витрат [3].

Значний внесок у вирішення проблеми відображення трансакційних витрат на рахунках обліку зробила Ж. М. Ющак, яка розробила комплексну методикау їхнього відображення в системі обліку [4]. Ця методика повною мірою відображає всі трансакційні витрати на рахунках обліку, оскільки такі витрати виникають в операційній, фінансовій і інвестиційній діяльності. Проте згадана дослідниця в операційній діяльності виокремлює тільки витрати договірною процесу, що не повністю розкриває склад трансакційних витрат операційної діяльності.

Науковці роблять спроби відображати трансакційні витрати в системі обліку [3]. Багато з них відображають трансакційні витрати тільки в операційній діяльності, а це не зовсім правильно, оскільки трансакційні витрати виникають також у фінансовій та інвестиційній діяльності. Крім цього, не враховують повний перелік трансакційних витрат, які виникають на підприємстві, що призводить до отримання недостовірної й неповної інформації про шляхи їхнього виникнення в системі обліку.

Відображення трансакційних витрат в обліковій програмі дасть змогу облікоцю в будь-який момент часу отримати детальну інформацію про такі витрати та показати, в якій сфері відповідальності вони виникли і до якого виду діяльності вони належать, а це, відповідно, допоможе оперативно приймати управлінські рішення й здійснювати аналіз та контроль.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8.
2. Стрижак О. О. Вимірювання трансакційних витрат в українській економіці. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 1 (20). С. 20–27.
3. Бонарев, В. (2022). ВІДОБРАЖЕННЯ ЗБОРУ Й ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ. *Економіка та суспільство*, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-37>.
4. Шигун М.М. Бухгалтерський облік трансакційних витрат: проблеми визначення поняття і класифікації. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2009. Вип. 2(14). С. 224–234.